

U Atini je 22 januara 1999 godine održana (think – tank) konferencija o Najnovijem razvoju u regionu Kosova: Strategije i opcije miroljubivog rešenja (Recent Developments in the Kosovo Region: Strategies and Options for a Peaceful Solution). Organizator Konferencije je bio ELIAMETI (Helenska fondacija za evropsku i medjunarodnu politiku), uz podršku Instituta za mir SAD (USIP) iz Vašingtona, Instituta za bezbednosne studije Zapadno Evropske Unije (WEU) iz Pariza, NATO biroa za informacije i štampu kao i Ministarstva kulture Grčke.

U radu Konferencije su učestvovali eksperti i diplomate iz Evrope i SAD, medju kojima i Dr Franz – Lothar Altmann, zamenik direktora Instituta za južnu Evropu iz Minhena; Carl Bilt, bivši Premijer i vodja opozicije u Švedskoj; Dr Fraser Cameron, spoljnopolitički savetnik DG1A, Evropske komisije; Mihai Carp, pripadnik bosanskohercovačkih Task Force, Odeljenje za političke poslove NATO-a; profesor Thanos Veremis predsednik ELIAMETI, dr Sophia Clement, Saradnik WEU-ISS iz Pariza, dr Stepen Larrabee, saradnik RAND Corporacije, Vašington; Prof. Theodore Couloumbis, Gweneralni direktor ELIAMETI; Harriet Hentges Izvršni potpredsednik Instituta za mir SAD; dr Dušan Janjić, direktor Foruma za etničke odnose iz Beograda; Maqo Lakori, državni sekretar za Evropske integracije iz Albanije, Boris Trajkovski, zamenik ministra za spoljne poslove iz Makedonije, dr Nebojša Vučinić, propfeor medjunarodnog prava iz Podgorice, Crna Gora; Theodoros Pangalos, Ministar spoljnih poslova Grčke; Veton Suroi, glavni urednik KOHA Ditore iz Prištine.

Rasprava se vodila o tome kako će se razvijati sadašnja situacija, koja su očekivanja uključenih strana, regionalne konsekvence, o akciji medjunarodne zajednice, o prostoru za kompromis i o planu za buduću akaciju.

Osnovna poruka Konferencije je zagovaranje političkog rešenja za kosovsku krizu.

Carl Bildt je istakao da su vlasti SRJ “ozbiljno ispovocirale medjunarodnu zajednicu” i da je neophodno da se postigne saglasnost o neophodnosti da se upotpunosti ispoštuju odluke Saveta bezbednosti UN. Na medjunarodnoj zajednici je deo

odgovornosti za stradanja u Bosni i zato ona mora na Kosovu da deluje odlučnije i na vreme, bez čekanja.

T. Panagalos

Niko nema rešenje koje bi moglo da se ponudi i da zadovolji obe strane. Posebno je vlast Srbije i Miloševića što nisu našli put za uspostavljanje mira i za poštovanje ljudskih prava na Kosovu. To je "istorijski propust" usled koga je nastao međunaradni problem kojim međunarodna zajednica mora da se bavi.

Ministar Pangalos je pozvao Beograd da uvažava posmatrače i da kazni sve koji su odgovorni za zločin u selu Račak. Posmatarči OEBS-a su potrebni i oni su u interesu obe strane. S obzirom da je teško da se zločini na Kosovu podvedu pod međunarodni sud u Hagu Grčka predlaže osnivanje ad hoc suda za Kosovo.

Albanci bi trebali da uspostave jedinstvo ali i da isključe opciju nezavisnosti Kosova, kojoj se Grčka protivi kao što se protivi i vojnom rešenju. Kosovo neće nikada imati nezavisnost. Ukoliko bi se ipak podržala nezavisnost Kosova time bi se započeo proces izmena granica na Balkanu. To bi proizvelo 30 – 40 godina ratovanja. Granice na Balkanu moraju biti svete i nepormenljive.

NATO vazdušni napadi nisu opcija za Kosovo, te je isključeno učešće Grčke u ovim akcijama. To se ne tiče logističke podrške (korišćenje baza i luka ako to bude neophodno) akcijama NATO-a. Akcija NATO bi imala razarajuće efekte po čitav Balkan. Jugoslavija nije Irak te joj se ne mogu ispostavljati ultimatumima niti može biti napadnuta kao što je to bio Irak. Zahtevi međunarodne zajednice oko Kosova mogu biti neposredno upućeni ali nemogu biti ultimativni. Nije moguće da se vojske Italije, Austrije ili Grčke nadju u regionu Kosova. Zato se Evropa i protivi eventualnoj akciji za ostvarivanje ultimatumima, istakao je ministar Pangalos.

Grčka je usvojila svoj Program akcija za stabilnost, na osnovu kojega je želela da pomogne u rešavanju krize. Sa Programom je upoznala S. Miloševića koji je prihvatio poziv za saradnju, vladu u Tirani (F. Nano je želeo da saradjuje ali je došlo do smene na mestu premijera Albanije) i Kosovske Albanice koji nisu pokazali spremnost

za saradnju. Osnovne namera ovoga Programa je da se u potpunosti realizuje dogovor Milošević -Holbruk. Uz to, granica između Kosova i Alabnije mora biti garantovana i kontrolisana od strane međunarodnih sila.

Mihai Carpi

NATO će nastojati da ima centralnu ulogu u stvaranju okolnosti koje će voditi ka političkom rešenju. Zapravo, NATO će dejstvovati ili s ciljem prekida rata ili ostvarivanja političkog rešenja (kao i u BiH). Ali, izvesno je da će na Kosovu dejstvovati brže negu u Bosni.

U parakktičnom smsislu NATO je razradio različite opcije među kojima i opciju kombinovanih napada iz vazduha i sa mora.

Osnovni cilj NATO akcije je pritisak na obe strane da sednu za pregovarački sto. Mada je izvesno da napadi NATO snaga ne mogu bite efikasne u primeni protiv U^K.

Thanos Veremis je ukazao da je ELIAMETI u svom predlogu akcija pošao od toga da i dalje važi dogovor Milošević Holdbruk, ali da problem posebno pooštrava vojno delovanje U^K. Uočljive su velike ambicije sa obe strane i da ne bi bilo dobro da se podrži samo jedna od strane. Postoje tri moguće opcije političkog rešenja: autonomija kako je doređena u dokumentima ambasador Hila, treća republika bez prava na otcepljenje i referendum oko razgraničenja.

Alexis Haradides je apelovao da se Beogradu pruži poslednja šansa da nadje mirno rešenje.

Ciljeve strategije SAD u regionu objasnio je S. Larrabee ukazujući na sledeće tačke: 1) političko rešenje za Kosovo u čemu je vojni pritisak instrument kojim će se strane prinuditi da sednu za pregovarački sto; 2) dugoročni cilj je demokratizacija Srbije i njen povratak i poptuna integracija u međunarodnu zajednicu; 3) podrška demokratizaciji i produbljanju reformi u Crnoj Gori; 4) ostvarivanje stabilnosti Makedonije i Albanije, i 5) stvaranje regionalne integracije i uključenje u ekonomske integracije.

Da bi se ove strategija ostvarila potrebna je potpuna saradnja SAD i njenih evropskih saveznika.

V. Suroi je posebno istakao da se mora uvažiti da se u slučaju Kosova traži rešenej izmedju dva društva, a da je jedino moguće da se postigne dogovor o privremenom političkom rešenju.

Harriet Hentges smatra da je potrebno rešiti problem uslovljenih garancija a da je to moguće samo medjunarodnim portektoratom koji bi bio vremenski ograničen a s osnovnim ciljem uspostvaljanja autonomije Kosova.

Dr Altman je obavestio skup o stavovima vlade Nemačke da vojna operacija nije, za sada, izgledna. Da će se Nemačka angažovati samo kroz regionalni pristup a ne i direktno. Osnovno pitanje je kako da se nadje prostor za razgovore, odnosno da se sukobljene strane dovedu za sto. Uz to, izuzetno je važno i šta će biti na stolu, a o tome se mnogo ne raspravlja. S toja je Altman prdestavio osnovne elemnte "Privremenog političkog okvira za Kosovski konflikt" koji je, januara 1999 godine, dovršio Centar za primenjena politička istraživanja Naučne fondacije Bertelsman.

Sugerirao je da se formira medjunarodni tim koji bi činile organizacije pre svega nevladine koje su do sada sačinile predloge koji idu ka privremenom rešenju visoke autonomije. Da ove organizacije pokušaju da dodju do rešenja koje bi se kao predlog našlo na pregovaračkom stolu.

Primena dogovorenog rešanja mora biti nadgledana od strane Kontakt grupe, čime se rešava i pitanje učešća Rusije. Koje Altman smatra neophodnim.

Dakle, zaključio je Altman rešenje postoji ali nema prvog koraka. Te stoga ako Slobodan Milošević neće za pregovarčki sto trebalo bi ga na to prinuditi vojnim pritiskom. Vazdušni udari su nužni ali ne i dovoljni te su potrebne i trupe na terenu. Sloboan Milošević je strana za razgovore i za postizanje dogovora o rešenju ali on nije partner za rešavanje problema.

U pogledju daljih odnosa prema S. Miloševiću raspravi su isticana gledišta o potrebi i mogućnosti da on bude "upotrebljavan" ali i stav da on treba, postepeno, da bude elemenisan iz političkog života Srbije i medjunarodne komunikacije. Pri tome bi od koristi mogao da bude postupak koji je primenjen i u slučaju Pinočea.

Ocenjujući da su na Kosovu obe strane narušile prekid sukoba uspostvaljan na osnovu dogovora Milošević – Holdbruk i da u tome postoji posebna odgovornost vlasti SRJ, Jnajić je istakao da će u zaoštavanju sukoba sev do vojne intervencije NATO-a Milošević nalaziti svoj politički izgovor za kasnije popuštanje odnosno za prpremu javnosti Srbije za propast njegove poliitke na Kosovu.

Kao prvi korak nameće se prekid oružanih sukobljavanja što podrzumava i vojni pritisak medjunarodne zajednice kao i njeno kasnije učešće u razdvajanju i razoružavanju zaraćenih strana što bio se moglo učiniti kroz Mešovite vojno – političke komitete.

S obzirom da strane u sukobu imaju krajnje suprotstavljene stavove i da je očigledno odsustvo volje da se nadje kompromisno rešenja, a da sukob preti regionalnoj stabilnosti neophodna je da one budu prinudjene na direktne pregovore, što se može postići Medjunarodnom konferencijom koja bi formulisala okvir za privremeno rešenje i započela proces stabilzacije regiona. Privremeno rešenje je moguće unutar koncepta "specijalnog statusa". Osnovi elementi ovog koncepta su: 1) aktivna medijacija i gaancije (kroz Komitet za primenu specijalnu statusa u kome bi bili predstavnici država Konatakt grupe i vodja privremene misije OEBS-a za Kosovo) medjunarodne zajednice; 2) primena pristupa "korak po korak" kako bi se došlo do visokog stepena autonomije Regiona Kosova u federalizovanoj Srbiji i konfederalizovanoj Jugoslaviji; 3) vremensko ograničenej specijalnog statusa na pet do deset godina, a potom sistemom uzastopnih refernduma reazrešiti ostala otvorena pitanje statusa Kosova i teritorijlano - političkog aranžmana za Kosovo i Srbiju; 4) stabilzacija i uspostavljanje saradnje u podergionu Centralnog Balkana (Albanija, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Kosovo).

ELIAMET predlog za prevladavanej krize na Kosovu naglasak stavlja na akciju medjunarodne zajednice. U tom cilju je potrebno da se uvažavaju predlozi koje je sačinio tim ambasadora Hill – a, ali da to nije dovoljno s obzirom da Hill ne uvažava regionalnu dimenziju problema. Baveći se interesima kosovskih Albanaca i Srba zapostavljeni su interesi susednih zemalja, to bi moglo a bude otvaranje Pandorine kutije zahteva različitih etničkih grupa u regionu za samoopredljenje. Kao bolje rešenje ELIAMETI predlaže Kofos – Veremis plan koji može da da početni impuls političkom rešenju vodeći računa i o eventualnoj nezavisnosti i to primenom “stepen po stepen, pobeda za pobedeom” pristupa kao određujućim parametrom pregovaračkog procesa koji može ako treba da podrži i eventualni “plišani razvod”. Zapravo, predlaže se da se uzimajući u obzir ovaj predlog, Hilove planove i slične predloga sačine novi predlozi koji bi trebalo da omekšaju pristupe obe strane.

Potreban je i odgovarajući balans između batine i šargarepe, kao i da se usvoje odgovarajuće mere pritiska i U^{AK}. A unutar toga je izuzetno važno da se SR Jugoslaviji stavi u izgled pristup jugoistočnoevropskoj saradnji i kooperaciji kao i sveukupnim evropskim integracijama.

Posredovanje poput Holdbrukovog i Hillovog vode do dogovora kkoji nemoraju da vode i završnom političkom rešenju zato je potrebno i uključivanje odgovarajućih posredničkih organizacija. Do sada su se kao glavni igrači predstavili SAD (u ulozi pregovarača), NATO (u ulozi prinudjivača) i OEBS (u ulozi onoga koji olakšava pronalažanje rešenja). Zapostavljene su uloge evropske diplomatije koja je sada uglavnom predstavljena kroz ulogu Francuske, Nemačke, Velike Britanije i Italije u Kontakt grupi. Korisno je da budu uključene i zemlje jugoistočne Evrope. No za to je potrebno da evropske zemlje odmah uspostave koordinaciju svoga delovanja a koordinacija je potrebna i u nesporazumima evropskih saveznika i SAD oko korisnosti vazdušnih napada. U tom cilju Atina se nudi da organizuje sastanak Kontakt grupe kao i jedan sastanak ministara spoljnih poslova iz jugoistočne Evrope. Od vitalne je važnosti da se premosti razlika u odnosu na pogled Rusije na kosovsku krizu.

Službeni pristupi bi trebalo da budu potpomgnuti “track – two” diplomatijom konstruktivnim uključivanjem nevladinih organizacija pre

svega u sadašnjem predpregovaračkom stadijumu. Takođe, i kada oficijalni razgovori budu zapadali u krizu.

Predlog Bertelsman fondacije takođe ukazuje na značaj uključenosti medjunarodne zajednice u rešavanje krize Kosova. Ovo uključivanje se dogodilo kroz tzv. Progresivnu internacionalizaciju. Predlaže se osnivanje Trilaterlane posredničke komisije (TMC), a činili bi he predstavnici kosovskih Albanaca, vlasti Srbije i Jugoslavije i Kontakt grupa čiji je zadatak da olakša saradnju strana u donošenju odluka.

Uspostavila bi se i Privremena skupština Kosova koja bi imala zakonodavnu vlast u pitanjima koja neugrožavaju teritorijalni integritet SRJ. Skupština bi bila dvodomna, a domovi sastavljeni po principu državljanstva (gradjanstva) i edničke pripadnosti. Uspostavila bi se i Privremena vlada. Zadatak svih ovih tela je da olakšaju postizanje trajnijeg rešenja. To bi se rešenje moralo postići u periodu od pet godina.

Za sve predstavljena programe zajedničko je sledeće: 1) računaju na učešće medjunarodne zajednice u stvaranju uslova za pregovaranje ali i u porocesu primene postignutog dogovora; 2) predlažu privremeno rešenje bez prejudiciranja ijedne opcije kao i mogućih dugorčnih rešenja; 3) kao pruvremeno rešenje za status Kosova predlaže se visok stepen autonomije unutar sadašnjeg teritorijalnog okvira; 4) ukazuju na zančaj uključivanja u okvir rešavanaj pitanaj Kosova i regionalnog okvira kao i uvažavanje interesa susednih država.